

GENERALINIO ADVOKATO,
PHILIPPE LÉGER IŠVADA,
pateikta 2004 m. birželio 10 d.¹

1. Šioje byloje turkų kilmės darbuotojo sūnus, gimęs ir nuolat gyvenęs Vokietijoje, ginčija valstybės narės institucijos išsiuntimo iš šalies procedūrą, taikytą jo atžvilgiu ji nuteisus laisvės atėmimo bausme už neteisėtą prekybą narkotikais. Byla susijusi su 1980 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo Nr. 1/80 dėl asociacijos plėtros², kuri priėmė EEB–Turkijos asociacijos taryba, įsteigta vadovaujantis Europos ekonominės bendrijos ir Turkijos asociacijos susitarimu³, išaiškinimu.

laisvės atėmimo bausme ir dėl to, ar teisėjas, kuriam buvo pateiktas ieškinys dėl sprendimo išsiųsti iš šalies, gali atsižvelgti į teigiamą suinteresuotojo asmens elgesį po to, kai buvo priimtas minėtas sprendimas.

I — Bendrijos teisė

2. Todėl *Verwaltungsgericht Stuttgart* (Vokietija) pateikia keletą prejudicinių klausimų dėl Sprendimo Nr. 1/80 taikymo apimties, dėl sąlygų, kurioms esant, šiuo sprendimu suteiktos teisės gali būti prarastos nuteisus

3. Asociacijos susitarimu siekiama skatinti tolygų ir subalansuotą Europos Bendrijos ir Turkijos komercinių bei ekonominių ryšių stiprinimą, siekiant užtikrinti pagreitintą Turkijos ekonomikos plėtrą, taip pat didinti turkų tautos užimtumą bei gyvenimo kokybę⁴. Pagal šio susitarimo preambulės sąlygas tokios turkų tautos pastangos siekiant pagerinti savo gyvenimo lygį palengvintų vėlesnį Turkijos įstojimą į Bendriją.

1 — Proceso kalba: prancūzų.

2 — Toliau – „Sprendimas Nr. 1/80“. Sprendimą Nr. 1/80, kuris įsigaliojo 1980 m. liepos 1 d., galima rasti „Europos ekonominės bendrijos ir Turkijos asociacijos susitarime ir protokoluose bei kituose pagrindiniuose dokumentuose“, *Europos Bendrijų oficiali leidykla*, Briuselis, 1992.

3 — Turkijos ir Europos ekonominės bendrijos valstybių narių bei Bendrijos susitarimas buvo pasirašytas Ankaroje 1963 m. rugsėjo 12 d., Bendrijos vardu sudarytas, jam pritarta ir patvirtintas 1963 m. gruodžio 23 d. Tarybos sprendimu 64/732/EEB (OL 1964, 217, p. 3685, toliau – „asociacijos susitarimas“).

4 — 2 straipsnis.

4. Siekiant šių tikslų, asociacijos susitarimas numatė, visų pirma, laipsniškai įgyvendinti darbuotojų judėjimą, taip pat panaikinti apribojimus, susijusius su įsisteigimo ir paslaugų teikimo laisvėmis⁵. Pagal minėto susitarimo 12 straipsnį susitariančios šalys, siekdamos laipsniškai įgyvendinti laisvą darbuotojų judėjimą, susitarė „atsižvelgti į Bendrijos steigimo sutarties 48⁶, 49⁷ ir 50⁸ straipsnius“. Tai turėtų būti pasiekta tarp dvyliktyjų ir dvidešimtų antrųjų metų, pradedant skaičiuoti po asociacijos susitarimo įsigaliojimo pabaigos, pagal Asociacijos tarybos nustatytus būdus⁹.

5. Visų pirma, Asociacijos taryba 1976 m. gruodžio 20 d. priėmė Sprendimą Nr. 2/76, kuris buvo pirmas etapas ir kuris darbuotojų naudai numatė jiems laipsnišką teisės įsidarbinti priimančioje valstybėje įgyvendinimą, taip pat teisę šių darbuotojų vaikams toje valstybėje lankyti bendrojo lavinimo pamokas¹⁰.

6. Vėliau ji priėmė Sprendimą Nr. 1/80, kuriuo pagal jo trečiąją konstatuojamąją dalį

5 — 12–14 straipsniai.

6 — Po pakeitimo — EB 39 straipsnis.

7 — Po pakeitimo — EB 40 straipsnis.

8 — Po pakeitimo — EB 41 straipsnis.

9 — Briuselyje 1970 m. lapkričio 23 d. pasirašyto papildomo protokolo, kuris Bendrijos vardu buvo sudarytas, jam pritarta ir patvirtintas 1992 m. rugsėjo 19 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 2760/72 (Ol. L 293, p. 1), 36 straipsnis.

10 — Sprendimo Nr. 2/76 2 ir 3 straipsniai.

siekiami socialinėje srityje pagerinti esančią teisinę darbuotojų ir jų šeimų padėtį, palyginti su Sprendimu Nr. 2/76 nustatyta tvarka. Turkų kilmės darbuotojams ir jų šeimų nariams taikomos nuostatos yra atitinkamai nustatytos minėto sprendimo 6 ir 7 straipsniuose.

7. Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnis nustato:

„1. Išskyrus 7 straipsnyje nustatytas nuostatas, susijusias su turkų kilmės darbuotojo šeimos narių teise laisvai patekti į darbo rinką, turkų kilmės darbuotojas, legaliai esantis valstybės narės darbo rinkoje:

— pasibaigus legaliam darbui, turi teisę šioje valstybėje narėje atnaujinti jam išduotą leidimą dirbti pas tą patį darbdavį, jei pastarasis turi laisvą darbo vietą,

— pasibaigus trejiems legalaus darbo metams ir, išskyrus atvejus, kai prioritetas suteikiamas valstybių narių darbuotojams, turi teisę šioje valstybėje narėje priimti kitą tos pačios profesijos pasirinkto darbdavio pasiūlymą, pateiktą įprastomis sąlygoms bei įregistruotą šios valstybės narės įdarbinimo tarnybose,

— praėjus ketveriems legalaus darbo metams šioje valstybėje narėje, turi teisę nevaržomai dirbti bet kurią savo pasirinktą samdomą darbą.

tojams, turi teisę priimti bet kokią pasiūlymą dirbti, kai jie teisėtai bent trejus metus gyvena šioje valstybėje narėje,

2. Metinės atostogos, nebuvimas darbe dėl motinystės, dėl nelaimingo atsitikimo darbe arba dėl trumpalaikės ligos, įskaitomi į legalaus darbo laikotarpį. Kompetetingų institucijų tinkamai nustatytas nesavanoriško nedarbo laikotarpis ir nebuvimas darbe dėl ilgalaikės ligos nėra įskaitomas į legalaus darbo laikotarpį ir nepažeidžia teisių, įgytų remiantis ankstesnio darbo laikotarpiu.

— turi teisę laisvai užsiimti bet koku savo pasirinktu samdomu darbu, kai jie bent penkerius metus teisėtai gyvena šioje valstybėje narėje,

<...>“

— turkų kilmės darbuotojų vaikai, įgiję profesinį išsilavinimą priimančioje valstybėje, galės, neatsižvelgiant į jų gyvenimo šioje valstybėje narėje trukmę, jei vienas iš jų tėvų bent trejus metus legaliai dirbo suinteresuotoje valstybėje narėje, priimti bet kokią pasiūlymą dirbti minėtoje valstybėje narėje.“

8. Sprendimo 1/80 7 straipsnis skelbia:

„Turkų kilmės darbuotojo šeimos nariai, legaliai esantys valstybės narės darbo rinkoje, kuriems buvo suteikta teisė prie jo prisijungti:

9. Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsnis nurodo apribojimus, kurie gali būti nustatyti įgyvendinant šias teises. Šio straipsnio 1 dalis numato:

— išskyrus atvejus, kai prioritetas suteikiamas Bendrijos valstybių narių darbuo-

„Šio skyriaus nuostatos taikomos atsižvelgiant į apribojimus, pateisinamus viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ir sveikatos sumetimais.“

II — Bylos aplinkybės ir procesas

10. Inan Cetinkaya yra Turkijos pilietis, gimęs 1979 m. Vokietijoje ir visada gyvenęs šioje valstybėje narėje. 1995 m. liepos mėn. jis baigė mokslus ir gavo vidurinio išsilavinimo diplomą. Nuo 1996 m. iki 1999 m. gruodžio jis trumpą laiką dirbo keletą darbų pas skirtingus darbdavius. Nuo 1995 m. kovo 9 d. turi jam suteiktą neribotą trukmės leidimą gyventi Vokietijoje. Jo tėvai ir seserys taip pat gyvena šioje valstybėje narėje, kur tėvas dirbo iki pensinio amžiaus.

11. Nuo 1996 m. iki 2000 m. I. Cetinkaya buvo penkis kartus teistas, iš kurių keturis kartus laisvės atėmimo bausme. Paskutinį kartą 2000 m. rugsėjo 26 d. už neteisėtą prekybą narkotikais jis buvo trejiems metams nuteistas „laisvės atėmimo bausme nepilnamečiui“.

12. I. Cetinkaya kalėjo nuo 2000 m. sausio 7 d. iki 2001 m. sausio 22 d., t. y. iki dienos, kurią jis buvo išlaisvintas tam, kad galėtų gydytis nuo narkomanijos. 2002 m. vasarą jis

sėkmingai baigė gydymą. Nuo 2002 m. rugpjūčio mėnesio vėl pradėjo mokytis ir dirbo nepilną darbo dieną. 2002 m. rugpjūčio 20 d. *Amstgericht Schwäbisch Hall* (Vokietija) sprendimu atidėjo laisvės atėmimo bausmės vykdymą.

13. 2000 m. lapkričio 3 d. *Regierungspräsidium Stuttgart* (Vokietija), Vokietijos administracinė institucija, kompetentinga išsiuntimo iš šalies klausimais, priėmė sprendimą I. Cetinkaya nedelsiant išsiųsti iš Vokietijos. Šios institucijos nuomone, I. Cetinkaya buvo būtina išsiųsti iš šalies dėl rimtų priežasčių, susijusių su visuomenės saugumu ir viešąja tvarka, kurios pagrindė šios priemonės taikymą. Taigi išsiųsti buvo būtina dėl konkrečių ir bendrų prevencinių priežasčių. Be to, I. Cetinkaya jau nebegalėjo remtis leidimu gyventi šalyje, išduotu pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmąją pastraipą, nes dėl to, kad buvo įkalintas ir kad turėjo gydytis nuo narkomanijos, jis nebuvo darbo rinkoje. 2000 m. gruodžio 8 d. I. Cetinkaya pareiškė ieškinį dėl šio sprendimo. 2002 m. rugsėjo 3 d. *Regierungspräsidium Stuttgart* pakeitė savo 2000 m. lapkričio 3 d. sprendimą, nustatydamas I. Cetinkaya savanoriško išvykimo iš šalies teritorijos terminą iki 2002 m. spalio 4 dienos. Suinteresuotasis pateikė skundą ir dėl šio pakeitimo. *Verwaltungsgericht Stuttgart* sujungė abu I. Cetinkaya inicijuotus procesus.

III — Prejudiciniai klausimai

14. Savo nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą *Verwaltungsgericht Stuttgart* teigia, kad jeigu I. Cetinkaya atžvilgiu netaikomas Sprendimas Nr. 1/80, jo skundas dėl 2000 m. lapkričio 3 d. Sprendimo su pakeitimais, padarytais 2002 m. rugsėjo 3 d., turi būti atmestas pagal užsieniečiams taikomas nacionalinius teisės aktus. Iš tikrųjų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nuomone, viena vertus, pagal nusistovėjusią *Bundesverwaltungsgericht* (Vokietija) teismo praktiką po 2000 m. lapkričio 3 d., t. y. kada buvo priimtas sprendimas išsiųsti, į suinteresuotojo asmens teigiamą elgesį negali būti atsižvelgta. Todėl 2000 m. lapkričio 3 d. yra ta data, nuo kurios minėtas teismas turėtų vertinti faktines ir teises aplinkybes, susijusias su I. Cetinkaya. Kita vertus, atsižvelgiant į Europos žmogaus teisių teismo praktiką, suinteresuotojo asmens išsiuntimas iš šalies neatrodo neproporcinga priemonė, nors jis ir gimė Vokietijoje, o tėvai ir seserys joje gyvena. Be to, suinteresuotojo asmens turkų kalbos žinios yra pakankamos, jis yra pilnametis, viengungis ir neturi vaikų, o Europos žmogaus teisių teismas teikia ypatingą dėmesį kovai su nusikaltimais, susijusiais su narkotikais.

15. Priešingai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nuomone, jei I. Cetinkaya taikomas Sprendimas Nr. 1/80 ir jei pagal sprendimo 14 straipsnį faktinės ir teisinės aplinkybės, susijusios su juo, turi būti vertinamos pagal jų būklę teismo posėdžio

dieną, labai tikėtina, kad jo ieškinys bus patenkintas. Iš tikrųjų po 2000 m. lapkričio 3 d. I. Cetinkaya buvo atidėtas laisvės atėmimo bausmės vykdymas, o tai leidžia manyti, kad jis šiuo metu jau nebekelia realios ir konkrečios grėsmės svarbiems visuomenės interesams.

16. *Verwaltungsgericht Stuttgart* linksta manyti, kad, priešingai nei nusprendė kompetentinga administracinė institucija, I. Cetinkaya atžvilgiu turi būti taikomas Sprendimas Nr. 1/80 ir kad turėtų būti atsižvelgta į jo vėlesnį teigiamą elgesį. Tačiau šis teismas nėra tikras dėl Sprendimo Nr. 1/80 nuostatų aiškinimo. Atsižvelgdamas į šiuos samprotavimus, jis nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar legaliai darbo rinkoje esančio turkų kilmės darbininko Vokietijoje gimusiam vaikui taikoma Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirma įtrauka, kai nuo jo gimimo – ir labai tikėtina iki pilnamestytės – (iš pradžių) jam buvo suteiktas leidimas gyventi šalyje tik dėl priežasčių, susijusių su šeimos susijungimu, arba, pritaikius išimtį, jo leidimo gyventi Vokietijoje terminas nebuvo panaikintas tik dėl šių priežasčių?

2. Ar šeimos nario teisė patekti į darbo rinką, taip pat teisės gyventi šalyje termino pratęsimas pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos antrąją įtrauką gali būti ribojami tik pagal Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsnį?
3. Ar trejų metų laivės atėmimo bausmė nepilnamečiui galutinai jį pašalina iš darbo rinkos ir dėl to prarandamos 7 straipsnio pirmosios pastraipos antroje įtraukoje nustatytos teisės net ir tuo atveju, kai egzistuoja konkrečios galimybės, kad suinteresuotasis asmuo bus atleistas nuo dalies teismo paskirtos bausmės, bet, kita vertus, po sąlyginio išlaisvinimo jis turės atlikti gydymosi nuo narkomanijos kursą, ir kad šiuo laikotarpiu suinteresuotasis asmuo arba suinteresuotieji asmenys daugiau nebus darbo rinkoje?
5. Ar toks sprendimas būtų taip pat taikomas, kai per tinkamą ir numatomą laikotarpį galima tikėtis išlaisvinimo, bet po kurio pirmiausia reikės gydytis nuo narkomanijos, o norint vėl įsidarbinti reikės įgyti aukštesnės kvalifikacijos diplomą?
6. Ar pagal Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsnį per teismo procesą reikia atsižvelgti į po paskutinio institucijų priimto sprendimo pasikeitusią suinteresuotojo asmens arba suinteresuotųjų asmenų padėtį, dėl kurios pagal Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsnį numatyti apribojimai negali būti taikomi?“

IV — Konstatavimas

4. Ar kai dėl laisvės atėmimo bausmės (kai jos vykdymas nėra atidėtas) prarandamas darbas arba kai dėl to būnant bedarbiu nėra galimybės ieškoti darbo, tokia situacija *ipso facto* gali būti prilyginama savanoriškam nedarbo laikotarpiui, kaip tai apibrėžta Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 2 dalies antrajame sakinyje, kuris neprieštarauja teisių, suteiktų pagal Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalį ir 7 straipsnio 1 dalį, paradimui?

A — Dėl pirmojo prejudicinio klausimo

17. Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori

sužinoti, ar I. Cetinkaya atžvilgiu taikoma Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoji pastraipa. Jis pateikia Teisingumo Teismui šį klausimą, nes, priešingai nei numato ši nuostata, suinteresuotajam asmeniui nebuvo suteikta teisė tikrąja šio termino prasme prisijungti prie savo tėvų Vokietijoje, mat šioje valstybėje jis gimė. Taigi iš esmės jis klausia, ar Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoji pastraipa reiškia, kad ji taikoma šioje valstybėje narėje gimusiam turkų kilmės darbuotojo, esančiam šios valstybės narės legalioje darbo rinkoje, vaikui.

18. Prieš tiksliai atsakant į šį klausimą, reikia iš anksto priminti, kad pagal Teisingumo Teismo praktiką Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos nuostatos tiesiogiai veikia, todėl Turkijos piliečiai, atitinkantys šioje pastraipoje nurodytas sąlygas, gali tiesiogiai remtis minėtomis nuostatomis nacionaliniame teisme¹¹. Be to, kaip jau matėme, Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoji pastraipa visiems turkų kilmės darbuotojo, legaliai esančio šios valstybės narės darbo rinkoje, šeimos nariams, kuriems buvo leista prisijungti, suteikia teisę toje valstybėje, teisėtai išgyvenus joje trejus metus, išskyrus, kai prioritetas suteikiamas Bendrijos valstybių narių piliečiams, arba netaikant išimties teisėtai išgyvenus penkerius metus, įgyti teisę

įsidarbinti pasirinktame darbe. Taip pat buvo nuspręsta, kad šios suteikiančios teisę įsidarbinti pasirinktame darbe nuostatos naudingas poveikis neišvengiamai apima susijusią teisę gyventi šioje šalyje¹².

19. Iš to darytina išvada, kad pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmąją pastraipą suteikiamai teisei įsidarbinti ir teisei gyventi šalyje taikomos keturios sąlygos: pirma, suinteresuotasis asmuo turi būti turkų kilmės darbuotojo šeimos narys; antra, darbuotojas turi legaliai būti priimančios valstybės darbo rinkoje; trečia, šeimos nariui turi būti suteikta teisė prisijungti prie šio darbuotojo; ir, ketvirta, suinteresuotasis asmuo šioje valstybėje narėje teisėtai gyvena bent trejus metus. Siekiant prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui duoti naudingą atsakymą, nagrinėsiu visas šias keturias sąlygas.

20. Kai dėl pirmos sąlygos, nebuvo ginčijama ir neatrodo, kad gali būti ginčijamas faktas, jog turkų kilmės darbuotojo vaikas yra šeimos narys pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmąją pastraipą. Be to, minėtame sprendime *Ergat* Teisingumo teismas patikslino, kad pagal nurodytas nuostatas prasmę turkų kilmės darbuotojo vaikas, sulaukęs pilnametystės, išlieka šeimos nariu net ir tuo atveju, kai jis priimančiojoje

11 — 1997 m. balandžio 17 d. Sprendimas *Kadiman* (C-351/95, Rink. p. I-2133, 28 punktas); 2000 m. kovo 16 d. Sprendimas *Ergat* (C-329/97, Rink. p. I-1487, 34 punktas) ir 2000 m. birželio 22 d. Sprendimas *Eyüp* (C-65/98, Rink. p. I-4747, 25 punktas).

12 — Minėtas sprendimas *Ergat* (40 punktas).

valstybėje narėje gyvena nepriklausomai nuo savo tėvų¹³. I. Cetinkaya, būdamas turkų kilmės darbuotojo sūnus, iš tikrųjų yra jo šeimos narys pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmąją pastraipą.

išsilavinimą priimančiojoje valstybėje, gali naudotis Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio antrojoje pastraipoje numatytais teisėmis, net jei darbuotojas, dėl kurio jis įgyja šias teises, paliko darbą šios valstybės legalioje darbo rinkoje, priimta pozicija nebūtų taikoma pagal minėto sprendimo 7 straipsnio pirmąją pastraipą. Iš to darytina išvada, kad turkų kilmės darbuotojas dar turi būti priimančios valstybės darbo rinkoje tuo metu, kai jo šeimos nariai siekia remtis 7 straipsnio pirmojoje pastraipoje nustatytais teisėmis.

21. Kita vertus, Vokietijos vyriausybė abejoja, ar I. Cetinkaya atitinka antrą reikalaujamą sąlygą, būtent, ar jis yra turkų kilmės darbuotojo, „legaliai esančio priimančios valstybės darbo rinkoje“, vaikas. Ši vyriausybė teigia, kad, jei I. Cetinkaya tėvas būtų įgyvendinęs savo teisę išeiti į pensiją iki 2000 m. lapkričio 3 d. Sprendimo išsiųsti, jis jau legaliai nebūtų darbo rinkoje. Taigi šio sprendimo priėmimo dieną jo sūnaus atžvilgiu nebūtų taikomos Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos nuostatos. Vokietijos vyriausybės nuomone, šioje nuostatoje numatytos sąlygos yra siauresnės nei nustatytos 7 straipsnio antrojoje pastraipoje, susijusioje su turkų kilmės darbuotojų vaikais, profesinį išsilavinimą įgijusiais priimančiojoje valstybėje. 1998 m. lapkričio 19 d. Teisingumo Teismo sprendime *Akman*¹⁴, kuriame jis nusprendė, kad turkų kilmės darbuotojo vaikas, įgijęs profesinį

22. Nesutinku su tokiu vertinimu. Iš tikrųjų Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmojoje pastraipoje nustatyta sąvoka „legaliai esantis darbo rinkoje“ nurodo dabartinę situaciją, nes versijoje prancūzų k. naudojamas dalyvis „esantis“. Tokia pati formuliuotė nustatyta daugelyje kitų lingvistinių Sprendimo Nr. 1/80¹⁵ versijų. Taip pat aišku, kad darbuotojo legalaus buvimo darbo rinkoje sąlyga, nustatyta Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio antrojoje pastraipoje bei išaiškinta minėtame Teisingumo Teismo *Akman* sprendime, yra išdėstyta būtuojų laiku¹⁶. Vis dėlto vien iš ginčijamos 7 straipsnio pirmo-

13 — 27 punktas.

14 — C-210/97, Rink. p. I-7519. Šioje byloje *Akman* 1980 m. buvo suteikta teisė atvykti į Vokietiją, kur jo tėvas turėjo legalų darbą, kad galėtų studijuoti inžineriją. 1993 m. sėkmingai baigęs studijas, jis paprašė neribotos trukmės leidimo gyventi. Jam buvo atsisakyta suteikti šį leidimą, nes tėvas 1986 m. grįžo į Turkiją. Vis dėlto Teisingumo Teismas nusprendė, kad *Akman* tenkino Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio antrojoje pastraipoje nustatytas dvi sąlygas, nes jis baigė studijas Vokietijoje, o tėvas šioje valstybėje daugiau nei trejus metus dirbo legalų darbą.

15 — Versijoje vokiečių k. „Die Familienangehörigen eines dem regulären Arbeitsmarkt eines Mitgliedstaates angehörenden türkischen Arbeitnehmers“; versijoje italų k. „I familiari che sono stati autorizzati a raggiungere un lavoratore turco inserito nel regolare mercato del lavoro di uno Stato membro“; arba versijoje olandų k. „Gezinsleden van een tot de legale arbeidsmarkt van een lidstaat behorende Turkse werknemer, die toestemming hebben gekregen om zich bij hem te voegen“.

16 — „Jeigu bent vienas iš tėvų legaliai dirbo suinteresuotoje valstybėje narėje“.

sios pastraipos sąlygos formuluotės negalima daryti išvados, kad šia pastraipa turkų kilmės darbuotojo, legaliai esančio darbo rinkoje, šeimos nariams suteikiamos teisės priklauso nuo to, ar turkų kilmės darbuotojas dirba samdomą darbą priimančioje valstybėje, ir kad šios teisės būtų prarandamos, jeigu šis darbuotojas galutinai nutrauktų bet kokią veiklą. Siekiant išaiškinti Sprendimo Nr. 1/80 nuostatą, pagal Teisingumo Teismo nusistovėjusią praktiką reikia atsižvelgti ne tik į nagrinėjamos nuostatos formulavimą, bet ir į jos kontekstą bei minėto sprendimo tikslus¹⁷. Mano nuomone, Vokietijos vyriausybės ginamas ginčijamos nuostatos aiškinimas prieštarautų sprendimo 7 straipsnio pirmosios pastraipos bendrai struktūrai ir tikslams, kurie buvo patikslinti Teisingumo Teismo praktikoje.

galimybę minėto darbuotojo šeimos nariams prisijungti ir taip suvienyti šeimą¹⁹. Remdamasis šios nuostatos struktūra ir tikslais, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad šeimos narys iš esmės pirmuosius trejus metus turi realiai gyventi kartu su turkų kilmės darbuotoju, t. y. turėti bendrą gyvenamąjį plotą²⁰. Antra, siekiant dar labiau sustiprinti šio darbuotojo integravimąsi į priimančią valstybę, minėta nuostata sutvirtina šeimos narių padėtį, suteikdama teisę jiems patiems įsidarbinti tos valstybės legalioje darbo rinkoje²¹. Taigi ši teisė įsidarbinti suteikiama praėjus trejiems teisėtiems jų gyvenimo metams, išskyrus atvejus, kai prioritetą suteikiamas valstybių narių piliečiams, ir, netaikant šios išimties, praėjus penkeriems teisėto gyvenimo metams. Be to, aišku, kad teisė įsidarbinti būtina turi apimti teisę gyventi priimančioje valstybėje.

23. Minėtame *Kadiman* sprendime Teisingumo Teismas nustatė, kad Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmąją pastraipą siekiama dviejų tikslų. Pirma, šia nuostata siekiama palengvinti turkų kilmės darbuotojo, esančio valstybės narės legalioje darbo rinkoje, užimtumą ir gyvenimą, užtikrinant ryšių su savo šeima išlaikymą¹⁸. Teisingumo Teismo nuomone, pirmą, būtent ši nuostata numato

24. Minėtame sprendime *Ergat* Teisingumo Teismas patikslino, kokia buvo šių šeimos

17 — Minėti sprendimai *Kadiman* (37 punktas) ir *Akman* (32 punktas), 2003 m. gegužės 8 d. Sprendimas *Wählergruppe Gemeinnsam* (C-171/01, Rink. p. I-4301, 78 punktas) ir 2003 m. spalio 21 d. Sprendimas *Abatay ir kt.* (C-317/01 ir C-369/01, Rink. p. I-12301, 90 punktas).

18 — 34 punktas.

19 — Ten pat (35 punktas).

20 — Ten pat (41 ir 47 punktai). Tačiau Teisingumo Teismas patikslino, kad šis aiškinimas netrukdo atitinkamos šeimos nariui nebūti bendroje gyvenamojoje vietoje protingą laikotarpį ir esant teisėtoms priežastims, pavyzdžiui, per atostogas ar lankant šeimą savo kilmės šalyje, jei šios pertraukos atsiranda nesiekiant atsisakyti bendros gyvenamosios vietos kartu su turkų kilmės darbuotoju priimančiojoje valstybėje narėje (48 punktas).

21 — Ten pat (36 punktas).

nariams suteiktų teisių apimtis²². Jis patvirtino, kad nuo to momento, kai Turkijos pilietis, kurio atžvilgiu taikoma Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoji pastraipa, teisėtai išgyveno penkerius metus, jis įgyja teisę laisvai įsidarbinti priimančioje valstybėje narėje pagal šios nuostatos antrąją įtrauką; pagal Sprendimą Nr. 1/80 suinteresuotasis asmuo tiesiogiai įgyja asmeninę teisę įsidarbinti ne tik dėl to, kad ši nuostata veikia tiesiogiai, bet ir siekiant, kad nuostata būtų veiksminga, ji neišvengiamai apima susijusią teisę gyventi, pagrįstą Bendrijos teise ir *nepriklausomą nuo šių teisių įgijimo sąlygų laikymosi*²³. Teisingumo Teismas nurodė, kad Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio tikslas nebūtų pasiektas, jei valstybės narės nustatyti apribojimai turėtų tokį poveikį, kad iš šeimos narių būtų atimta galimybė naudotis 7 straipsnio pirmojoje pastraipoje suteikiamomis teisėmis, kai galėdami laisvai gauti savo pasirinktą darbą, jie turėtų galimybę įsitvirtinti toje priimančioje valstybėje²⁴. Siekdamas patvirtinti tokią išvadą, Teisingumo Teismas pasirėmė minėtu sprendimu *Akman*, kuriame, primenu, buvo nustatyta, kad nuo to momento, kai vaikas baigė mokslus ir pagal Sprendimą Nr. 1/80 tiesiogiai įgijo teisę patekti į priimančiosios valstybės darbo rinką, taigi – ir teisę gyventi, nėra būtina, nei kad šio vaiko tėvas vis dar

turėtų darbuotojo statusą, nei kad dar gyventų minėtos valstybės teritorijoje. Dėl to jis padarė išvadą, kad valstybės narės nebeturi teisės nustatyti turkų kilmės darbuotojo šeimos nariui kitų sąlygų nei ta, pagal kurią jis turi teisėtai gyventi bent minėtą trejų metų laikotarpį²⁵, ir esant rimtesnei priežasčiai – bent penkerius metus, nes taikant 7 straipsnio pirmosios pastraipos antrą įtrauką suinteresuotojo asmens atžvilgiu negalima suteikti prioriteto kitų valstybių narių darbuotojams.

25. Iš šių aplinkybių, mano nuomone, matyti, kad Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmojoje pastraipoje šeimos nariams suteikta teisė įsidarbinti ir teisė gyventi, siekiant sustiprinti jų pačių integravimąsi priimančiojoje valstybėje narėje, nepriklauso nuo turkų kilmės darbuotojo padėties, dėl kurios jie iš pat pradžių įgyja šias teises. Šias teises turi būti galima įgyvendinti nuo tada, kai šeimos narys atitinka Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmojoje pastraipoje nustatytas sąlygas, net jeigu darbuotojas, kurio šeimos narys įgyja šias teises, daugiau nebėra šios valstybės narės darbo rinkoje. To nesant, turkų kilmės darbuotojo šeimos nariams nebūtų realios galimybės integruotis, nes jų teisė įsidarbinti visada priklausytų nuo turkų kilmės darbuotojo padėties ir būtų rizikingo bei laikino pobūdžio. Dėl to pagal Vokietijos vyriausybės teiginį turkų kilmės darbuotojo vaikas, kuris, kaip ir I. Cetinkaya,

22 – Šioje byloje buvo nagrinėtas Vokietijos institucijų atsisakymas pratešti leidimą gyventi, išduotą Turkijos piliečiui Ergat, gimusiam 1967 m.; 1975 m. jam buvo suteikta teisė atvykti į Vokietiją, kad galėtų prisijungti prie abiejų sandomą darbą dirbančių tėvų. Ergat su tam tikromis pertraukomis dirbo įvairius darbus, ir kai paprasė pratešti leidimą gyventi, jam buvo atsakyta remiantis tuo, kad jo 1991 m. liepos mėn. prašymas kompetentingai tarnybai, atsakingai už užsieniečių klausimus, buvo pateiktas pavėluotai. Teisingumo Teismo buvo klausama, ar Turkijos pilietis, kuriam suteikta teisė atvykti į valstybę narę prisijungti prie šeimos nario, turkų kilmės darbuotojo, priklausančio šios valstybės legaliai darbo rinkai, kuris šioje valstybėje teisėtai gyvena daugiau nei penkerius metus ir kuris su tam tikromis pertraukomis legaliai dirbo įvairius darbus, praranda teisę naudotis teisėmis, suteiktomis Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos antra įtrauka, ir ypač teisę pratesti jam išduotą leidimą gyventi šioje priimančiojoje valstybėje narėje, nes jo leidimo gyventi galiojimo laikas baigėsi tuomet, kai jis pateikė prašymą dėl pratešimo, kurį nacionalinės kompetingos institucijos atmetė.

23 – Ten pat (40 punktas, mano išskirta).

24 – Ten pat (43 punktas).

25 – Minėtas sprendimas *Ergat* (38 punktas).

pradėjo dirbti priimančiojoje valstybėje, galėtų vėliau prarasti savo teisę įsidarbinti, kai tik jo tėvas pasinaudotų savo teise išeiti į pensiją. Man neatrodo, kad būtų galima laikyti tokio teiginio. Manau, kad atsižvelgiant į Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos bendrą struktūrą ir tikslus, sąlyga, pagal kurią darbuotojas turi legaliai būti priimančiosios valstybės darbo rinkoje, galėtų būti taikoma tik trejų metų laikotarpiui, per kurį šeimos narys būtų įpareigotas nepertraukiamai gyventi su juo, ir kuriam baigiantis tas šeimos narys dar neturėtų Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmojoje pastraipoje suteikiamų teisių. Ši sąlyga negali būti taikoma ilgiau nei nustatytas laikotarpis, nes tai prieštarautų šių teisių apimčiai. Dėl to darytina išvada, kad Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoji pastraipa nereikalauja, kad turkų kilmės darbuotojas nuolat legaliai būtų atitinkamos valstybės narės darbo rinkoje, nes praėjus trejiems nepertraukiamo gyvenimo metams šioje valstybėje turkų kilmės darbuotojo šeimos narys pats turės teisę įsidarbinti bei reikalauti leidimo gyventi šalyje.

26. Mano nuomone, Turkijos pilietis I. Cetinkaya, gimęs ir nuolat gyvenęs Vokietijoje, kur jo tėvas ilgiau nei trejus metus dirbo samdomą darbą, turi būti laikomas turkų kilmės darbuotojo, legaliai esančio darbo rinkoje, vaiku pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmąją pastraipą, net jeigu 2000 m. lapkričio 3 d. priimant sprendimą išsiųsti, jo tėvas buvo pasinaudojęs savo teise išeiti į pensiją.

27. Dabar reikia išnagrinėti trečiąją sąlygą, pagal kurią šeimos nariui turėjo būti leista prisijungti prie turkų kilmės darbuotojo šioje priimančiojoje valstybėje. Kaip ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir visos byloje dalyvaujančios šalys, taip pat manau, kad ja nesiekama išskirti iš Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos taikymo srities šio darbuotojo šeimos narių, gimusių tos valstybės teritorijoje. Viena vertus, jokia Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos formuluotės sudedamoji dalis nenurodo, kad ja galima būtų remtis prieš turkų kilmės darbuotojo šeimos narius, gimusius suinteresuotosios valstybės narės teritorijoje, ir kuriems „dėl šios aplinkybės nereikalingas leidimas prisijungti“. Kita vertus, net ir toks siauras ginčijamos sąlygos aiškinimas neatitiktų nei teisinio konteksto, į kurį ji yra įtraukta, nei – ypač – tikslo, kurio siekiama Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmąją pastraipą.

28. Iš tikrųjų iš Sprendimo Nr. 1/80 6 ir 7 straipsnių matyti, kad jie neturi poveikio valstybių narių teisei reglamentuoti Turkijos piliečių ir jų šeimos narių teisę atvykti į jų teritoriją²⁶. Taigi Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoji pastraipa suteikia turkų kilmės darbuotojo šeimos nariams, praėjus tam tikram gyvenimo laikotarpiui, teisę įsidarbinti, tačiau nepažeidžia suinteresuotosios valstybės narės kompetencijos suteikti teisę suinteresuotiesiems asmenims prisijungti prie turkų kilmės darbuotojo, kuris

26 — Minėti 2000 m. gegužės 11 d. Sprendimai *Savas* (C-37/98, Rink. p. I-2927, 58 punktas) ir *Abatay ir kt.* (63 punktas). Taip pat, kiek tai susiję su Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsniu, žiūrėti 1992 m. gruodžio 16 d. Sprendimą *Kus* (C-237/91, Rink. p. I-6781, 25 punktas) ir 1997 m. sausio 23 d. Sprendimą *Teik* (C-171/95, Rink. p. I-329, 21 punktas).

šioje valstybėje legaliai dirbo, bei reglamentuoti jų gyvenimą, kol jie įgis teisę priimti bet kurį darbo pasiūlymą²⁷. Pagal Teisingumo Teismo praktiką sankcija už šios priimančiosios valstybės teisės aktų nesilaikymą yra tokia: siekiant teisės įsidarbinti, leidimas gyventi toje valstybėje negali būti gautas apgaulės būdu²⁸.

29. Iš to darytina išvada, kad sąlyga, pagal kurią turkų kilmės darbuotojo šeimos nariams turėjo būti „leidžiama prisijungti“, reiškia, kad ja siekiama išskirti iš Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos taikymo apimties tuos, kurie atvyko į priimančiąją valstybę pažeisdami šios valstybės teisės aktus. Todėl ši sąlyga gali būti taikoma tik asmenims, kurie negyveno valstybės narės, kur yra turkų kilmės darbuotojas, teritorijoje, ir kurie, siekdami prisijungti prie šio darbuotojo, turėjo gauti tos valstybės narės kompetentingų institucijų leidimą atvykti į šią valstybę. Todėl ja nebus galima remtis šio turkų darbuotojo šeimos nario atžvilgiu, nes jis gimė suinteresuotosios valstybės teritorijoje ir jam gauti tokio leidimo nereikėjo.

30. Be to iš Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos taikymo apimties išskyrus turkų kilmės darbuotojo šeimos narius, ypač jo vaikus, gimusius priimančiojoje valstybėje, būtų prieštaraujama šio sprendimo tikslui. Iš tikrųjų pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką 7 straipsnio pirmąją pastraipą siekiama skatinti šeimos suvienijimą priimančiojoje valstybėje narėje. Kaip jau nurodžiau pirmą, Teisingumo Teismas nusprendė, kad šiuo straipsniu siekiama palengvinti turkų kilmės darbuotojui, legaliai esančiam susijusios valstybės narės darbo rinkoje, dirbti ir gyventi, garantuojant šeimos ryšių išlaikymą²⁹. Vertindamas šį tikslą, Teisingumo Teismas minėtame sprendime *Kadiman* nusprendė, kad šeimos nariai turėjo nepertraukiamai gyventi su atitinkamu darbuotoju bent trejų metų laikotarpį, nustatytą 7 straipsnio pirmojoje pastraipoje. Dėl to, kaip tai nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, būtų „ne-
logiška ir nesuderinama“ su šiuo tikslu³⁰ neįtraukti į tos nuostatos taikymo apimtį turkų kilmės darbuotojo šeimos narių, ypač jo vaikų, gimusių tos priimančiosios valstybės teritorijoje, nes jų gimimas toje valstybėje narėje būtų padeda įgyvendinti šios minėtos nuostatos tikslą.

31. Darytina išvada, kad ta aplinkybė, jog I. Cetinkaya gimė Vokietijoje ir jam niekada formaliai nebuvo suteiktas leidimas prisijungti prie savo tėvo, nereiškia, kad jis nepatenka į Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos taikymo sritį.

27 — Minėtas sprendimas *Kadiman* (32 ir 51 punktai).

28 — Žiūrėti 1997 m. birželio 5 d. Sprendimą *Kof* (C-285/95, Rink. p. I-3069, 27 punktas). Taip pat žiūrėti 1990 m. rugsėjo 20 d. Sprendimą *Sevince* (C-192/89, Rink. p. I-3161, 30 punktas); minėtą sprendimą *Kus* (12 ir 22 punktai); 1995 m. birželio 6 d. Sprendimą *Bozkurt* (C-434/93, Rink. p. I-1475, 26 punktas) ir 1998 m. lapkričio 26 d. Sprendimą *Birden* (C-1/97, Rink. p. I-7747, 55–59 punktai).

29 — Minėtas sprendimas *Kadiman* (34 punktas).

30 — Nutartis dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą (p. 11).

32. Dėl ketvirtos sąlygos, yra nustatyta, kad I. Cetinkaya iki sprendimo dėl jo išsiuntimo iš šalies dienos daugiau nei penkerius metus teisėtai gyveno Vokietijoje, t. y. laikydamasis šios valstybės teisės aktų. Iš tikrųjų pagal prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekusio teismo nurodytą informaciją matyti, kad I. Cetinkaya Vokietijoje nepertraukiamai gyveno nuo pat gimimo ir 1995 m. kovo 9 d. gavo neribotos trukmės leidimą gyventi šalyje, dėl ko jo padėtis šalyje buvo stabili, o ne laikina³¹. Todėl jam turėtų būti taikoma Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos antra įtrauka, kuria remdamasis jis turi teisę Vokietijoje laisvai dirbti bet kokią pasirinktą samdomą darbą.

33. Iš to darytina išvada, kad Turkijos piliečio, esančio tokioje padėtyje kaip ir I. Cetinkaya, atžvilgiu taikoma Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoji pastraipa. Todėl siūlau Teisingumo Teismui į pirmą prejudicinį klausimą atsakyti taip: Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoji pastraipa taikoma turkų kilmės darbuotojo, legaliai esančio ar buvusio valstybės narės darbo rinkoje, pilnamečiui vaikui, gimusiam toje valstybėje narėje.

B — *Dėl antrojo prejudicinio klausimo*

34. Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas nori sužinoti, ar dėl to, kad I. Cetinkaya buvo

įkalintas ir gydytas nuo narkomanijos, jis prarado Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmojoje pastraipoje nustatytas teises. Jis nurodo, kad vadovaujantis nacionaline teismų praktika, principai, nustatyti remiantis Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsniu, pagal kuriuos ilgai nebūnant darbo rinkoje šio straipsnio suteikiamos teisės gali būti prarastos, būtų taikomi ir 7 straipsnio reglamentuojamoje srityje. Tačiau jis pabrėžia, kad šis teiginys neatitinka Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio bendros struktūros ir nustatytų tikslų. Nurodytas teiginys taip pat neatitinka Teisingumo Teismo praktikos, pagal kurią minėtame sprendime *Ergat* jis leido suprasti, kad pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmąją pastraipą suteiktas teisės galima prarasti tik pagal šio sprendimo 14 straipsnį.

35. Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas iš esmės klausia, ar Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoji pastraipa reiškia, kad nuteisus laisvės atėmimo bausme, po kurio gydyta nuo narkomanijos, šio straipsnio turkų kilmės darbuotojui suteikiamos teisės I. Cetinkaya atveju gali būti ribojamos tik pagal Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsnį, ar ir dėl to, kad jis ilgai nebuvo darbo rinkoje.

36. Siekiant suprasti šio klausimo prasmę, reikia priminti, kokiomis sąlygomis Teisin-

31 — Žr. šia prasme minėtą sprendimą *Ergat* (28–30 punktai)

gumo Teismas savo praktikoje patikslino, kad Turkijos pilietis paranda Sprendimo Nr. 1/80 suteikiamas teises, jeigu jis ilgai nebūna darbo rinkoje. Ši Teisingumo Teismo praktika buvo nustatyta aiškinant šio sprendimo 6 straipsnį. Tas straipsnis taikomas turkų kilmės darbuotojams, dirbantiems valstybėje narėje ir legaliai esantiems šios valstybės darbo rinkoje. Todėl suinteresuotasis asmuo privalo turėti leidimą gyventi šalyje, kad galėtų įgyvendinti teisę įsidarbinti³². Taigi leidimo gyventi šalyje tikslas yra tik užtikrinti teisės įsidarbinti teikiamą naudą. Iš to Teisingumo Teismo praktikoje minėtame sprendime *Bozkurt* daroma išvada, kad Turkijos pilietis nebeturi teisės gyventi priimančios valstybės narės teritorijoje pagal Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnį, kai jis sulaukia pensinio amžiaus arba kai įvyksta nelaimingas atsitikimas darbe, dėl kurio vėliau jis visiškai ar iš dalies nebegali dirbti samdomo darbo. Šiuo atveju suinteresuotasis asmuo turi būti laikomas galutinai palikusiu tos valstybės narės darbo rinką, o dėl to jo reikalaujamas leidimas gyventi šalyje neturi jokio ryšio su samdomu darbu, net ir būsimu³³. Vėliau minėtame sprendime *Tetik* Teisingumo Teismas nusprendė, kad turkų kilmės darbuotojas praranda 6 straipsnio suteikiamas teises, jeigu jis nusprendžia palikti savo darbą ir jei per protingą laikotarpį neatlieka jokių būtinų veiksmų, kad galėtų dirbti naują darbą³⁴. Jis patvirtino šį vertinimą minėtame sprendime *Nazli ir kt.*³⁵. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo klausimu siekiama sužinoti, ar ši Teisingumo Teismo praktika yra

taikoma I. Cetinkaya padėtyje esančio Turkijos piliečio atveju, kurio atžvilgiu taikoma Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoji pastraipa.

37. Kaip ir Komisija, manau, kad atsakymas į šį klausimą gali būti pateiktas vadovaujantis pirma minėtu sprendimu *Ergat*. Šis sprendimas, kaip matėme, buvo susijęs su turkų kilmės darbuotojo vaiku, kuriam sulaukus aštuonerių metų amžiaus buvo suteiktas leidimas prisijungti prie savo tėvų Vokietijoje, kur jis pats dirbo įvairius darbus ir kuriam kompetetingos institucijos atsisakė pratęsti leidimą gyventi šalyje, nes jo prašymas buvo pateiktas pavėluotai. Kaip nurodžiau pirma, Teisingumo Teismas patikslino Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmojoje pastraipoje nurodytų teisių, tiesiogiai suteikiamų turkų kilmės darbuotojo šeimos nariams, apimtį. Aš nurodžiau, kad Teisingumo Teismas labai aiškiai patvirtino, jog valstybės daugiau neturi teisės nustatyti papildomų sąlygų, taikytinų turkų kilmės darbuotojo šeimos nariui, nei šioje nuostatoje numatyta trejų metų laikotarpio sąlyga, juo labiau kai suinteresuotajam asmeniui, teisėtai išgyvenusiam penkerius metus, taikoma Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos antra įtrauka³⁶. Jis patikslino, kad nors valstybės narės išsaugojo kompetenciją reglamentuoti tiek turkų kilmės darbuotojo šeimos narių atvykimo į jų teritoriją sąlygas, tiek leidimo gyventi šalyje pradiniu trejų metų laikotarpiu sąlygas, jos jau nebeturi kompetencijos priimti priemonių, susijusių su gyvenimu šalyje, kurios suinteresuotajam asmeniui, atitinkančiam sąlygas ir legaliai

32 — Minėti sprendimai *Sevince* (29 ir 31 punktai), *Kus* (33 punktas) ir *Tetik* (26, 30 ir 31 punktai). Taip pat žiūrėti 2000 m. vasario 10 d. Sprendimą *Nazli ir kt.* (C-340/97, Rink. p. I-957, 28 punktas).

33 — Minėtas sprendimas *Bozkurt* (39 ir 40 punktai).

34 — 41, 42 ir 46 punktai.

35 — 44 ir 49 punktai.

36 — Minėtas sprendimas *Ergat* (39 ir 40 punktai).

*integravusiam į priimančiąją valstybę, apsunktintų teisių, aiškiai numatytų Sprendime Nr. 1/80, įgyvendinimą, atsižvelgiant į tai, kad leidimas gyventi šalyje yra būtinas norint įsidarbinti ir dirbti bet kokį samdomą darbą*³⁷.

38. Be to, tame pačiame sprendime Teisingumo Teismas patikslino, kokiomis sąlygomis turkų kilmės darbuotojo šeimos narys, kuriam taikoma Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoji pastraipa, gali prarasti šios nuostatos jam suteiktas teises. Šioje byloje generalinis advokatas Mischo gynė teiginį, pagal kurį turkų darbuotojo pilnamečio vaiko, kuriam taikoma Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoji pastraipa, atžvilgiu, kai tik jis gali laisvai įsidarbinti, turėtų būti taikomos tokios pačios taisyklės, kaip ir atvykusiam gyventi į valstybę narę suaugusiam turkų kilmės darbuotojui. Taigi vaikas prarastų savo teises užsėtęsio savanoriško nedarbo atveju³⁸. Aš gyniau panašų teiginį pirma minėto sprendimo *Akman* išvadose, susijusiose su vaiku, kuris įgijo profesinį išsilavinimą priimančioje valstybėje ir kuriam buvo suteiktos teisės pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio antrąją pastraipą. Siekdamas išlaikyti nuoseklumą tvirtinau, kad kai tik turkų kilmės darbuotojo vaikas, įgijęs profesinį išsilavinimą, gali laisvai imti bet kokį darbo pasiūlymą ir turi su susijusį leidimą gyventi šalyje, jis turi įgyvendinti savo teisę įsidarbinti per protingą laikotarpį³⁹. Tačiau Teisingumo Teismas iš

naujo nesirėmė šiuo reikalavimu jau minėtame *Akman* sprendime. Be to, minėtame sprendime *Ergat* jis nurodė, kad Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmąją pastraipą šeimos nariams suteiktos teisės gali būti ribojamos tik dviem atvejais: pirma, kai taikomas minėto sprendimo 14 straipsnis, ir, antra, kai suinteresuotasis susijusios šeimos narys paliko priimančiosios valstybės teritoriją ilgam laikui ir be jokios pateisinamos priežasties⁴⁰. Taigi Teisingumo Teismas nepasirėmė generalinio advokato Mischo pasiūlytu trečiuoju teiginiu, susijusiu su užsėtęsio savanoriško nedarbo situacija.

39. Taigi vadovaujantis pirma nurodytu sprendimu *Ergat* gali būti daroma išvada, kad neatsižvelgiant į valstybės narės sprendimą, priimtą remiantis Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsniu, išsiųsti iš šalies, suinteresuotasis asmuo praranda pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmąją pastraipą suteiktą teisę įsidarbinti ir leidimą gyventi šalyje, tik jei pats nusprendė nutraukti ryšius su ta valstybe nare ir išvyko ilgam laikui, neturėdamas jokių teisėtų priežasčių. Ir priešingai, jeigu šeimos narys nenutraukė savo ryšių su priimančiąja valstybe, jis gali prarasti teises tik taikant 14 straipsnį.

40. Šis sprendimas turėtų būti taikomas *a fortiori* turkų kilmės darbuotojo pilnamečio vaiko, kuris kaip ir I. Cetinkaya gimė

37 — Ten pat (42 punktą, išskirtas mano).

38 — Išvadų 65 ir 66 punktai.

39 — Mano išvada sprendimui *Akman* (61 punktą).

40 — 45–50 punktai.

valstybėje narėje ir joje nuolat gyveno su savo tėvais, atžvilgiu. Iš tikrųjų, kaip jau buvo nurodyta, Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmąją pastraipą siekiama dviejų tikslų, t. y. leisti turkų kilmės darbuotojui integruotis priimančiojoje valstybėje narėje, palengvinant šeiminių ryšių išlaikymą, bei sustiprinti pačių šeimos narių padėtį leidžiant jiems po tam tikro laikotarpio patiems įsidarbinti darbo rinkoje. Minėtame sprendime *Ergat* atskleidžiau, kad Teisingumo Teismas manė, jog valstybės daugiau neturėjo teisės priimti priemonių, kurios apsunkintų šeimos narių, tenkinančių Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmojoje pastraipoje nustatytas sąlygas, teisę gyventi šalyje, nes pastarieji dėl to jau yra teisėtai integravęsi į priimančiąją valstybę narę. Toks aiškinimas turėtų būti taikomas *a fortiori* turkų kilmės darbuotojo vaiko, kuris gimė priimančiojoje valstybėje, joje mokėsi ir nuolat gyveno, atžvilgiu. Atrodo neginčytina, kad šis Turkijos pilietis jau yra integravęsis valstybėje narėje. Taigi pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos antrą įtrauką jo įgytos teisės negalės būti ribojamos daugiau nei šeimos nariui, kuris priimančiojoje valstybėje prisijungia prie darbuotojo, suteiktos teisės. Be to, reikia pastebėti, kad I. Cetinkaya, kaip ir Ergat, įgyvendino savo teisę įsidarbinti priimančiojoje valstybėje, nes 1996–1999 m. gruodžio mėn. jis dirbo įvairius samdomus darbus (t. y. praktiškai iki pat sulaikymo), ir tai dar labiau pateisina Teisingumo Teismo priimtą poziciją, kurią jis pagrindė minėtame sprendime *Ergat*.

41. Taigi vadovaujantis šiomis aplinkybėmis darytina išvada, kad iš Turkijos piliečio,

gimusio priimančiojoje valstybėje, kuris niekada nebuvo nutraukęs savo ryšių su šia valstybe, negali būti atimtos Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmojoje pastraipoje numatytos teisės. Jos gali būti atimtos tik šio sprendimo 14 straipsnio 1 dalyje numatytu atveju, t. y. viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ir sveikatos sumetimais. Šis vertinimas atitiktų Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos integravimosi tikslus. Iš tikrųjų turkų kilmės darbuotojų integravimasis, stiprinant priimančiojoje valstybėje gimusių jų vaikų teises, būtų dar lengvesnis. Šeimos narių integracija būtų dar labiau sustiprinta, jei antrosios kartos vaikų, gimusių priimančiojoje valstybėje ir niekada nenutraukusių su ja ryšių, leidimas gyventi šalyje nepriklausytų nuo ekonominės veiklos vykdymo ir, nepriklausomai nuo kartos, nebūtų laikinas ar nestabilus. Priešingai, taikant Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnyje nustatytus apribojimus šių vaikų atžvilgiu, galėtų atsirasti taip, kad įvykus nelaimingam atsitikimui, po kurio jie galutinai taptų netinkami darbiui, arba pasinaudoję savo teisėmis išėitę į pensiją, pagal minėtą sprendimą jie daugiau nebeturėtų leidimo gyventi toje valstybėje narėje, net jei visą laiką ten gyveno.

42. Taip pat šia analize daugiau būtų atsižvelgiama į reikšmingą Bendrijos teisės raidą – teisę gyventi valstybėse narėse. Aišku, kad Bendrijos piliečių teisėms gyventi šalyje netaikomas ekonominės veiklos vykdymo reikalavimas. Nuo 1990 m. keletas direktyvų buvo priimtos asmenų, kurie nevykdo arba

daugiau nebevykdo ekonominės veikos, nau-dai. Pavyzdžiui, teisės aktų leidėjas numatė, kokioms sąlygoms esant į pensiją išėjusiems darbuotojams galėjo būti suteikta teisė gyventi priimančioje valstybėje narėje⁴¹. Ji buvo sukonkretinta, ypač Europos Sąjungos sutartimi įtraukus į EB sutartį Sąjungos piliečio instituciją, kuri suteikia kiekvienam asmeniui, turinčiam valstybės narės pilietybę, pagal tiesioginio veikimo galią turinčią nuostatą teisę laisvai gyventi valstybių narių teritorijose⁴², jei suinteresuotieji asmenys sau ir savo šeimos nariams turi pakankamai lėšų ir sveikatos draudimą, padengiančius riziką priimančiojoje valstybėje narėje⁴³.

43. Aišku, šios nuostatos nėra skirtos Turkijos piliečiams, kuriems taikomas Sprendimas Nr. 1/80, ir esant tokiai Teisingumo Teismo

praktikai pagal EB sutarties 39–41 straipsnius, į kuriuos asociacijos susitarimo šalys, siekdamos įgyvendinti laisvą darbuotojų judėjimą tarp Bendrijos valstybių narių ir Turkijos, susitarė atsižvelgti, leidimo gyventi valstybėje narėje atžvilgiu taikoma sąlyga, kad pilietis turėtų darbuotojo statusą arba prireikus statusą asmens, kuris ieško darbo⁴⁴. Tačiau man atrodo, kad aiškinant Sprendimą Nr. 1/80 būtų sudėtinga visiškai neatsižvelgti į šią raidą. Toks atsižvelgimas būtų pateisinamas nuostatų, priimtų dėl trečiųjų šalių piliečių leidimų gyventi Bendrijos valstybėse, atžvilgiu. Taigi Europos Taryba svarbiame susitikime, vykusiam Tamperėje 1999 m. spalio 15 ir 16 d., paskelbė, kad Europos Sąjunga turi užtikrinti teisingą trečiųjų šalių piliečių, teisėtai gyvenančių valstybių narių teritorijoje, traktuotę ir kad energingesne politika integravimosi srityje turi būti siekiama pasiūlyti jiems teises bei pareigas, palyginamas su tomis, kurios suteiktos Europos Sąjungos piliečiams⁴⁵. Tarybos direktyva 2003/109/EB⁴⁶, kuri buvo priimta vadovaujantis šia deklaracija⁴⁷, nurodo kad ypač trečiųjų šalių piliečių, kurie yra tvirtai įsikūrę valstybėse narėse, integravimasis yra esminis dalykas, siekiant pagrindinio Sutartyje paskelbto Bendrijos tikslo – skatinti ekonominę ir socialinę sanglaudą⁴⁸. Ši direktyva trečiųjų šalių piliečiams, kurie

41 — 1990 m. birželio 28 d. Tarybos direktyva 90/365/EEB dėl pagal darbo sutartį ir savarankiškai dirbančių asmenų, kurie nutraukė savo profesinę veiklą, teisės apsigyventi (OL L 180, p. 28). Taip pat žiūrėti 1990 m. birželio 28 d. Tarybos direktyvą dėl teisės apsigyventi (OL L 180, p. 26).

42 — 2002 m. rugsėjo 17 d. Sprendimas *Baumbast ir R* (C-413/99, Rink. p. I-7091, 84 punktas).

43 — Taip pat primenu, kad šiuo metu vyksta direktyvos priėmimo procedūra, kuria bus kodifikuoti bei peržiūrėti galiojantys reglamentai ir direktyvos, atsižvelgiant į naują Sąjungos piliečio statusą, ir kuri numato, kad praėjus penkeriems teisėto gyvenimo metams valstybės narės teritorijoje Sąjungos piliečių ir jų šeimų narių atžvilgiu toje valstybėje, kurioje buvo suteiktas leidimas apsigyventi, daugiau nebus taikomos jokios sąlygos (2003 m. gruodžio 5 d. Tarybos bendrosios pozicijos (EB) Nr. 6/2004, priimtos 2003 m. gruodžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/.../EB ..., dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimoms narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijose, keičiančios Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinantią Direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL C 54 E, p. 12)), 17 konstatuojamoji dalis ir 16 straipsnis.

44 — 2004 m. balandžio 29 d. Sprendimas *Orfanopoulos ir kt.* (C-482/01 ir C-493/01, Rink. p. I-5257, 49 punktas).

45 — Pirmininkaujančios šalies išvadų 18 straipsnis.

46 — 2003 m. lapkričio 25 d. direktyva dėl ilgą laiką gyvenančių trečiųjų šalių piliečių statuso (OL 2004, L 16, p. 44). Ši direktyva taikoma nepažeidžiant labiausiai palankių dvišalių ir daugiašalių sutarčių, sudarytų Bendrijos arba Bendrijos ir valstybių narių, veikiančių kaip viena šalis, ir trečiųjų šalių (3 straipsnio 3 dalis), įgyvendinamos šią direktyvą, valstybės narės turi priimti būtinas priemones ne vėliau kaip iki 2006 m. sausio 23 d. (26 straipsnis).

47 — Antra konstatuojamoji dalis.

48 — Ketvirta konstatuojamoji dalis.

teisėtai penkerių metų laikotarpį gyveno kitos valstybės teritorijoje, suteikia ilgalaikio nuolatinio pobūdžio gyventojų statusą, kai tik suinteresuotasis asmuo pateikia įrodymą, kad jis turi pakankamai lėšų patenkinti savo paties ir šeimos narių poreikius, taip pat sveikatos draudimą⁴⁹.

minėto sprendimo 14 straipsniu, tai leistų šiems imigrantams išsaugoti tarpinę padėtį tarp Sąjungos ir visų kitų trečiųjų šalių piliečių, o tai atitiktų asociacijos susitarimo logiką.

44. Todėl, atsižvelgiant į šią raidą, ir ypač į visų trečiųjų šalių piliečiams suteiktas teises, jiems teisėtai išgyvenus tam tikrą laikotarpį valstybėje narėje, nebūtų nuoseklu, jeigu turkų kilmės darbuotojų pilnamečiai vaikai, kurie gimė šioje valstybėje narėje ir visada gyveno, galėtų pasinaudoti šios asociacijos susitarimo, priimto daugiau nei prieš keturiasdešimt metų, siekiant leisti Turkijai integruotis į Europos Bendriją, leidimų gyventi šalyje pagrindu, kuris būtų vien ekonominės veiklos vykdymo padarinys. Šiuo klausimu dar reikia priminti, kad pagal dabartinę Teismo praktiką Turkijos piliečiams Sprendimas Nr. 1/80 nesuteikia teisės laisvai judėti Bendrijos viduje, ir jos įgyvendinimas yra apribojamas priimančiosios valstybės teritorija, į kurią šie imigrantai teisėtai atvyko arba kurioje legaliai gyvena⁵⁰. Jei sutiktume su tuo, kad Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmąją pastraipą suteiktos teisės turkų kilmės vaikams, gimusiems priimančiojoje valstybėje narėje ir niekada nenutraukusiems savo ryšių su šia valstybe, gali būti apribotos tik remiantis

45. Turkijos piliečio, kuris kaip I. Cetinkaya pažeidė teisės aktus narkotikų srityje ir buvo nuteistas trejų metų laisvės atėmimo bausme, atžvilgiu turėtų būti taikomas Sprendimas Nr. 1/80 ir savaime neturi būti atimta pagal šio sprendimo 7 straipsnio pirmąją pastraipą suteikta teisė įsidarbinti bei teisė gyventi šalyje. Šia analize neginčijama valstybių narių pagrįsta teisė priimti priemones dėl kitų valstybių piliečių, kurie rimtai trikdo viešąją tvarką, išsiuntimo iš šalies. Neginčiju, kad teisės pažeidimai narkotikų srityje kelia rimtą bei realų pavojų visuomenei, užsienio piliečių, pripažintų kaltais, atžvilgiu pateisindami specialias priemones, ir kad tuo Teisingumo Teismas jau ne kartą sutiko⁵¹. Noriu pažymėti, kad teisinis pagrindas, kuriuo remdamosi valstybės narės gali priimti šias priemones Turkijos piliečių, kuriems taikoma Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoji pastraipa, atžvilgiu, yra šio sprendimo 14 straipsnis, kuriuo remdamosi Asociacijos taryba norėjo išsaugoti valstybėms, asociacijos susitarimo šalims, galią apsaugoti savo teisėtus interesus viešosios

49 — Direktyvos 2003/109 4 ir 5 straipsniai.

50 — Minėti sprendimai *Tetik* (29 punktas) ir *Kadiman* (30 punktas). Taip pat žiūrėti 1997 m. rugsėjo 30 d. Sprendimus *Günaydin ir kt.* (C-36/96, Rink. p. I-5143, 23 punktas) ir *Ertanir* (C-98/96, Rink. p. I-5179, 22 punktas).

51 — 1999 m. sausio 19 d. Sprendimai *Calfa* (C-348/96, Rink. p. I-11, 22–24 punktai); minėti sprendimai *Nazli ir kt.* (58 punktas) bei *Orfanopoulos ir kt.* (65 punktas).

tvarkos srityje, suteikdama joms teisę riboti minėtu sprendimu suteiktas teises.

baudžiamąja tvarka gali pateisinti išsiuntimą iš šalies, jeigu aplinkybės, dėl kurių buvo priimtas nuosprendis, rodo, kad asmeninis elgesys faktiškai kelė grėsmę viešajai tvarkai⁵⁵. Iš to matyti, kad išsiuntimas iš šalies negali būti pagrįstas bendrosios prevencijos motyvais⁵⁶, kaip atrodo bent jau iš dalies yra ginčijamo sprendimo atveju šioje pagrindinėje byloje. Jis taip pat negali būti automatiškai taikomas nuteisus baudžiamąja tvarka⁵⁷. Prieš priimant tokį sprendimą, visada kiekvienu atveju turi būti vertinamas teisės pažeidėjo asmeninis elgesys ir grėsmė, kurią jis kelia viešajai tvarkai. Be to, kaip bus aišku nagrinėjant šeštąjį prejudicinį klausimą, nacionalinis teisėjas, kuris peržiūri sprendimą išsiųsti iš šalies, privalo turėti galimybę atsižvelgti į faktines aplinkybes, atsiradusias priėmus sprendimą išsiųsti iš šalies, kurios įrodo, kad suinteresuotasis asmuo daugiau nekelia grėsmės viešajai tvarkai. Galiausiai suinteresuotosios valstybės narės priimtos

46. Taigi pagal šią nuostatą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi tikrinti 2000 m. lapkričio 3 d. Sprendimo išsiųsti iš šalies su pakeitimais, padarytais 2002 m. rugsėjo 3 d., teisėtumą. Šiuo klausimu reikia priminti, kad minėtame sprendime *Nazli ir kt.* Teisingumo Teismas nurodė, kad siekiant nustatyti viešosios tvarkos išimties, nurodytos Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsnyje, reikšmę, reikia remtis aiškinimu, jo padarytu tokios pačios išimties dėl laisvo darbuotojų, valstybių narių piliečių, judėjimo, atžvilgiu⁵². Iš Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad „viešosios tvarkos“ sąvoka, kaip pateisinanti leidžiančią nukrypti nuostatą, turi būti apibrėžiama siaurai⁵³. Ji reiškia, kad, be visuomeninės tvarkos trikdymų, kurie egzistuoja bet kokio teisės pažeidimo atveju, yra reali bei pakankamai rimta grėsmė, veikianti esminį visuomenės interesą⁵⁴. Šiuo atveju nuteisimas

55 — Pirmą minėtas sprendimas *Calfa* (24 punktas). Ši Teisingumo Teismo praktika yra pagrįsta 1964 m. vasario 25 d. Tarybos direktyva 64/221/EEB dėl užsienio piliečių judėjimui ir gyvenimui skirtų specialių priemonių, pateisinamų viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ar jos sveikatos sumetimais, derinimo (OL 1964, 56, p. 850), kurios 3 straipsnis numato, kad „priešmonės, kurių buvo imtasi viešosios tvarkos ar visuomenės saugumo sumetimais, grindžiamos išimtinai tam tikro asmens asmeniniu elgesiu“ ir kad „teistumai patys savaime nėra pagrindas imtis tokių priemonių.“

56 — 1975 m. vasario 26 d. Sprendimas *Boisignore* (67/74, Rink. p. 297, 7 punktas).

57 — Minėtame sprendime *Calfa* Teisingumo Teismas pareiškė, kad EB 39, 52 ir 59 straipsniuose, taip pat Direktyvos 64/221 3 straipsnyje paskelbtos pagrindinės teisės prieštarauja nacionalinės teisės aktams, kurie įpareigoja teisėją įsakyti nedelsiant išsiųsti visam laikui iš nacionalinės teritorijos kitų valstybių narių piliečius, kurie buvo pripažinti kaltais dėl nusikaltimų, susijusių su narkotikais. Minėtame sprendime *Nazli ir kt.* Teisingumo Teismas, vadovaudamasis Teisingumo Teismo praktika, susijusia su išsiuntimo priemonėmis, kurių buvo imtasi Bendrijos piliečių atžvilgiu, padarė išvadą, kad Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsnis prieštarauja nacionaliniams teisės aktams, pagal kuriuos užsieniečiai, pažeidę vidaus įstatymus dėl narkotikų, paprastai išsiunčiamas, nesuteikiant kompetentingoms institucijoms jokios diskrecijos. Visiškai neseniai minėtame sprendime *Oyfanopoulos ir kt.* Teisingumo Teismas nusprendė, kad ši nuostata draudžia nacionalinės teisės aktus, kurie, kaip ir užsieniečiams taikomi Vokietijos teisės aktai, įpareigoja nacionalines institucijas įsakyti išsiųsti kitų valstybių narių piliečius, kurie buvo nuteisti bent dvejų metų kriminaline bausme nepilnametui, arba laisvės atėmimo bausme, netaikant jos vykdymo atidėjimo, už nusikaltimus, susijusius su narkotikais.

52 — 56 punktas.

53 — 1975 m. spalio 28 d. Sprendimas *Rutili* (36/75, Rink. p. 1219, 27 punktas) ir minėtas sprendimas *Nazli ir kt.* (58 punktas).

54 — 1977 m. spalio 27 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Bouchereau* (30/77, Rink. p. 1999, 35 punktas).

priemonės dėl viešosios tvarkos turi atitikti proporcingumo principą⁵⁸ – jos turi užtikrinti, kad būtų pasiektas nustatytas tikslas, neviršijant būtinumo ribų.

sutuoktinis ar vaikai šalyje, kurios pilietis jis yra, rimtumą⁶¹.

47. Be to, vertindamos nacionalinės institucijos turi atsižvelgti į šeimyninio gyvenimo apsaugą, garantuojamą Europos žmogaus teisių konvencijos 8 straipsnio. Ši nuostata, į kurią Teisingumo Teismas reikalavo atsižvelgti laisvo Bendrijos darbuotojų ir jų šeimos narių judėjimo srityje⁵⁹, turi taip pat būti taikoma, kai reikia įvertinti apribojimus, kurie gali būti nustatyti turkų imigrantams Sprendimu Nr. 1/80 suteikiamų teisių atžvilgiu. Aišku, kad išsiunčiant asmenį iš šalies, kurioje gyvena jo tėvai, gali būti pažeista privataus šeimyninio gyvenimo apsaugos teisė, o ši teisė yra viena pagrindinių teisių, saugomų Europos bendrijos teisinės sistemos⁶⁰. Minėtame sprendime *Orfanopoulos ir kt.* Teisingumo Teismas patikslino, kad toks kišimasis turi būti proporcingas viešosios tvarkos apsaugai ir, siekiant patikrinti proporcingumą, ypač reikia atsižvelgti į suinteresuotojo asmens padaryto teisės pažeidimo pobūdį bei sunkumą, jo gyvenimo priimančiojoje valstybėje trukmę, laikotarpio, kuris praėjo nuo teisės pažeidimo padarymo, trukmę, suinteresuotojo asmens šeimyninę padėtį ir sunkumą, kuriuos gali patirti jo

48. Taigi Teisingumo Teismo praktika siekiama apsaugoti asmenų teises valstybėms įgyvendinant savo kompetenciją viešosios tvarkos srityje. Jei būtų pripažįstama, kad Turkijos piliečio, jį nuteisus laisvės atėmimo bausme, atžvilgiu automatiškai netaikomas Sprendimas Nr. 1/80, nes jam tuo metu neleidžiama dirbti samdomo darbo, tai taip pat galėtų nacionalinėms administracijos institucijoms leisti apeiti Bendrijos teisės nustatytas ribas valstybių narių kompetencijai viešosios tvarkos apsaugos srityje bei atimti dalį Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsnio teikiamos naudos.

49. Taigi, atsižvelgdamas į šias aplinkybes, siūlau Teisingumo Teismui šitaip atsakyti į antrą prejudicinį klausimą: Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoji pastraipa turi būti aiškinama taip, kad nuteisus laisvės atėmimo bausme, po kurios skiriamas gydymas nuo narkomanijos, šia nuostata Turkijos piliečiui suteikiamos teisės I. Cetinkaya atveju, kuris gimė ir nuolat gyveno priimančiojoje valstybėje, gali būti ribojamos tik pagal minėto sprendimo 14 straipsnį.

58 – 2002 m. lapkričio 26 d. Sprendimas *Olazabal* (C-100/01, Rink. p. I-10981, 43 punktas).

59 – 1989 m. gegužės 18 d. Sprendimas *Komisija prieš Vokietiją* (C-249/86, Rink. p. 1263, 10 punktas).

60 – 2002 m. liepos 11 d. Sprendimas *Carpenter* (C-60/00, Rink. p. I-6279, 41 punktas). Taip pat žiūrėti 2002 m. liepos 25 d. Sprendimą *MIRAX* (C-459/99, Rink. p. I-6591, 53 punktas).

61 – 99 punktas.

C — *Dėl trečiojo prejudicinio klausimo*

50. Tuo atveju, jeigu į ankstesnį klausimą būtų atsakyta neigiamai ir Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmąją pastraipą suteiktos teisės suinteresuotajam asmeniui palikus darbo rinką galėtų būtų prarastos, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori sužinoti, ar reikia laikyti, kad toks atvejis yra, kai, kaip šioje byloje, suinteresuotasis asmuo buvo nuteistas trejų metų laisvės atėmimo bausme nepilnamečiui. Nacionalinis teismas šiuo atžvilgiu klausia dėl minėto sprendimo *Nazli ir kt.* apimties, kuriame Teisingumo Teismas nusprendė, kad darbuotojas, legaliai esantis darbo rinkoje, nepraranda Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio teisių vien dėl to, kad jam buvo taikomas trylikos mėnesių preventinis sulaikymas, o vėliau jis buvo nuteistas laisvės atėmimo bausme, šios vykdymą atidedant.

51. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar turkų kilmės darbuotojo šeimos narys praranda teisę, kuri jam buvo suteikta vadovaujantis Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos antra įtrauka, praėjus penkeriems teisėto gyvenimo metams priimančiojoje valstybėje užsiimti bet kokių pasirinktu samdomu darbu, jį nuteisus trejų metų laisvės atėmimo bausme nepilnamečiui, kurios trukmė gali būti sutrumpinta, bet po kurios reikės gydytis nuo narkomanijos, kai suinteresuotasis asmuo nebus darbo rinkoje.

52. Kadangi siūliau teigiamai atsakyti į ankstesnį klausimą, mano pozicija dėl trečio klausimo yra tik subsidiari. Manau, kad minėtame Teisingumo Teismo sprendime *Nazli ir kt.* Teisingumo Teismo užimta pozicija leidžia į šį klausimą atsakyti neigiamai⁶².

53. Šiame sprendime Teisingumo Teismas nusprendė, kad dėl to, jog sulaikymo laikotarpiu turkų kilmės darbuotojas laikinai nedirbo, neturi būti prarasta teisė patekti į darbo rinką bei teisė gyventi šalyje, kurios tiesiogiai suteikiamos pagal Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnį, jeigu jis, išėjęs į laisvę, per protingą laikotarpį ras darbą⁶³. Jis pagrindė savo vertinimą nurodydamas, kad tas faktas, jog dėl sulaikymo suinteresuotasis asmuo laikinai nebuvo darbe, jokių atveju nepaneigia ankstesnio jo aktyvaus gyvenimo dalies⁶⁴. Teismas neapribojo šio vertinimo jokiais ypatingomis aplinkybėmis, susijusiomis su tuo, kad *Nazli* buvo laikinai sulaikytas parengtiniam tyrimui, paskui nuteistas laisvės atėmimo bausme, jos vykdymą atidedant. Ši minėto sprendimo *Nazli ir kt.* analizė patvirtinta minėtame sprendime *Orfanopolous ir kt.*⁶⁵.

62 — Minėtame sprendime *Nazli ir kt.* Teisingumo Teismas nagrinėjo klausimą, ar Turkijos pilietis, kuris be pertraukų ketverius metus legaliai dirbo valstybėje narėje, daugiau nebėra šios valstybės darbo rinkoje ir prarado Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalies trečios įtraukos suteiktas teises dėl to, kad preventine tvarka buvo sulaikytas ilgiau nei vienerius metus, vėliau nuteistas laisvės atėmimo bausme jos vykdymą atidedant.

63 — 41 punktas.

64 — 42 punktas.

65 — 50 punktas.

54. Man atrodo, kad tokia pati analizė turėtų būti taikoma, kai suinteresuotojo asmens atžvilgiu gali būti taikomas lygtinis atleidimas, kad jis galėtų gydytis nuo narkomanijos. Tokia priemone siekiama panaikinti suinteresuotojo asmens priklausomybę nuo narkotikų, siekiant jį grąžinti į socialinį gyvenimą, t. y. iš naujo padėti atrasti jam savo vietą visuomenėje, o tai apima ir darbinės veiklos vykdymą ir tai, kad iš jo neatimama teisė gyventi šalyje. Todėl su šios priemonės tikslais būtų nesuderinama manyti, kad laisvės atėmimo bausmė pati savaime reiškia, jog paliekama darbo rinka, dėl ko atimama teisė į ją patekti bei susijusi teisė gyventi šalyje. Tai šiuo atveju būtų dar nenuosekliau, nes Vokietijos baudžiamosios sistemos siekiamas resocializacijos tikslas, atrodo, buvo pasiektas, nes suinteresuotasis asmuo sėkmingai baigė gydymą nuo narkomanijos, pasinaudojo lygtiniu atleidimu nuo laisvės atėmimo bausmės, vėl pradėjo mokytis ir pradėjo dirbti sutrumpintą darbo dieną. Priešingai, pagal Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsnį galima atsižvelgti į faktines aplinkybes, dėl kurių buvo paskelbta tokia bausmė, siekiant įvertinti, ar suinteresuotasis asmuo, vadovaujantis Teisingumo Teismo praktika, šiuo metu kelia realią ir pakankamai rimtą grėsmę viešajai tvarkai.

55. Iš to darytina išvada, kad turkų kilmės šeimos narys nepraranda teisės įsidarbinti ir teisės gyventi šalyje, kurias jam suteikia Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos antra įtrauka, jį nuteisus trejų metų laisvės atėmimo bausme nepilnamečiui, kurios trukmė gali būti sutrumpinta ir po kurios jis gydomas nuo narkomanijos, kai

tuometu suinteresuotasis asmuo nebus darbo rinkoje.

D — Dėl ketvirtojo ir penktojo prejudicinių klausimų

56. Ketvirtuoju ir penktuoju klausimais, kuriuos reikia išnagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar darbo arba galimybės įsidarbinti paradimas būnant nuteistam laisvės atėmimo bausme, nepritaikius lygtinio atleidimo, prilygsta savanoriškam nedarbui pagal Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 2 dalies antrą sakinį, kuris neprieštarauja iš 7 straipsnio 1 dalies kylančių teisių panaikinimui ir Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 daliai. Be to, jis klausia, ar ta aplinkybė, kad po nuteisto suinteresuotojo asmens išlaisvinimo, kai jam reikės iš pradžių gydytis nuo narkomanijos ir tik tada galės vėl pradėti dirbti įgijęs diplomą, gali turėti įtakos atsakymui į ankstesnį klausimą.

57. Aš papildomai nagrinėju šiuos du klausimus, nes į antrą prejudicinį klausimą siūliau atsakyti taip: Turkijos pilietis, esantis I. Cetinkaya padėtyje, galėjo prarasti savo teises, tiesiogiai suteiktas Sprendimo

Nr. 1/80 7 straipsnio pirmąją pastraipą, tik pagal minėto sprendimo 14 straipsnį.

sprendime *Tetik*⁶⁸, šia paskutine nuostata siekiama vienintelio tikslo – vengti, kad turkų kilmės darbuotojas, kuris vėl pradeda dirbti po to, kai buvo priverstas nutraukti savo profesinę veiklą dėl ligos ar dėl nedarbo, nesant jo kaltės, nebūtų priverstas iš naujo pradėti legalaus darbo laikotarpio, numatyto 6 straipsnio 1 dalyje, kaip ir turkų kilmės darbuotojas, kuris dar nedirbo samdomo darbo priimančiojoje valstybėje.

58. Šie du klausimai remiasi prielaida, kad Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 2 dalies nuostatos yra taikomos šio sprendimo 7 straipsnio pirmosios pastraipos nustatytu atveju. Kaip ir visos į šią bylą įstojusios šalys, manau, kad tokia prielaida yra klaidinga. Kaip jau buvau nurodęs, Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnis taikomas turkų kilmės darbuotojams. Šio straipsnio 1 dalis laipsniškai suteikia teisę įsidarbinti⁶⁶. Kaip Teisingumo Teismas paaikškino minėtame sprendime *Bozkurt*⁶⁷, tik siekiant apskaičiuoti 1 dalyje minėtus legalaus darbo laikotarpius, 6 straipsnio 2 dalis numato, koks yra tam tikrų darbo pertraukimų poveikis. Ji nustato, kad kasmetinės atostogos, nebuvimas darbe dėl motinystės, dėl nelaimingo atsitikimo darbe arba trumpalaikės ligos atvejai turi būti prilyginti legalaus darbo laikotarpiams. Be to, antrame sakinyje ji nurodo, kad nesavanoriško nedarbo laikotarpiai ir nebuvimas darbe dėl ilgalaikės ligos nepanaikina šių teisių, kurias įgijo turkų kilmės darbuotojas pagal 6 straipsnio 1 dalies nuostatas. Kaip Teisingumo Teismas nurodė minėtame

59. Taigi šio Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 2 dalies nuostatos nėra taikomas minėto sprendimo 7 straipsnio pirmosios pastraipos atveju, kuri nenaudoja tų pačių sąvokų ir kuri taikoma vadovaujantis visiškai skirtinga sistema, nes teisės, kurias ji suteikia, priklauso ne nuo to, ar tam tikru laikotarpiu šeimos narys dirbo samdomą darbą, bet nuo to, ar jis faktiškai trejus metus gyveno su darbuotoju.

E — *Dėl šeštojo prejudicinio klausimo*

66 — Pagal 6 straipsnio 1 dalį turkų kilmės darbuotojas gali legaliai išdirbęs ilgiau nei vienerius metus siekti atnaujinti savo leidimą dirbti pas tą patį darbdavį. Jis gali legaliai išdirbęs ilgiau nei trejus metus, išskyrus, kai prioritetą suteikiamas Bendrijos piliečiams, priimti pasiūlymą dirbti tos pačios profesijos darbą. Pagaliau legaliai išdirbęs ilgiau nei ketverius metus jis turi besąlyginę teisę dirbti bet kokią samdomą darbą priimančiojoje valstybėje.

67 — 38 punktas.

60. Šeštoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori sužinoti, ar jis gali atsivelti į teigiamus

68 — 39 punktas.

I. Cetinkaya padėties pasikeitimus priėmus 2000 m. lapkričio 3 d. Sprendimą išsiųsti iš šalies. Jis nurodo, kad remiantis nusistovėjusia *Bundesverwaltungsgericht* praktika sprendimo išsiųsti iš šalies atveju suinteresuotojo asmens teisinė situacija ir faktų, ir teisės atžvilgiu turi būti vertinama pagal šio sprendimo priėmimo datą. Taigi teisėjas negalėtų atsižvelgti į suinteresuotojo asmens padėties pasikeitimą, atsiradusį po 2000 m. lapkričio 3 dienos. Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad pagal Teisingumo Teismo praktiką Sąjungos piliečio išsiuntimas iš šalies priklauso ne tik nuo to, ar buvo reali grėsmė, bet ir nuo to, ar ji egzistuoja šiuo metu⁶⁹. Pagal šią Teisingumo Teismo praktiką institucijos ir nacionaliniai teismai kiekvienoje procedūros stadijoje turėtų išnagrinėti, ar suinteresuotasis asmuo tuo metu kelia grėsmę viešajai tvarkai. Be to, šia Teisingumo Teismo praktika galima remtis ir taikant Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsnį. Iš to daroma išvada, kad nacionalinis teisėjas turėtų atsižvelgti į tokią suinteresuotojo asmens padėtį, kuri yra vykstant posėdžiui.

61. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsnis draudžia nacionaliniams teismams, vertinantiems sprendimo išsiųsti, priimto Turkijos piliečio atžvilgiu, teisėtumą, neatsižvelgti į faktines

aplinkybes, atsiradusias po to, kai kompetentingos valdžios institucijos priėmė paskutinį sprendimą, kurioms esant negalima riboti atitinkamo asmens teisių minėtos nuostatos prasme.

62. Mano nuomone, atsakymas į šį klausimą gali būti pateiktas pagal minėtą sprendimą *Orfanopoulos ir kt.*, kuriame Teisingumo Teismas nagrinėjo tapatų klausimą pagal skundą, pateiktą dėl Vokietijos administracinės institucijos priimto sprendimo išsiųsti iš šalies Bendrijos pilietį⁷⁰. Klausimas buvo keliamas dėl Direktyvos 64/221, apibrėžusios sąlygas, kurioms esant valstybė narė gali imtis priemonių kitos valstybės narės piliečių atžvilgiu viešosios tvarkos pagrindu, 3 straipsnio aiškinimo. Kaip jau nurodžiau, šis straipsnis nustato, kad priemonės, susijusios su viešąja tvarka ar visuomenės saugumu, turi būti pagrįstos išimtinai asmeniniu elgesiu, dėl kurio jos taikomos, ir kad vien baudžiamųjų nuosprendžių buvimo faktas negali automatiškai pateisinti šių priemonių. Minėtame sprendime *Orfanopoulos ir kt.* Teisingumo Teismas nusprendė, kad „Direktyvos 64/221 3 straipsnis draudžia nacionalinę praktiką, pagal kurią nacionaliniai teismai, tikrinami sprendimo išsiųsti iš šalies kitos valstybės narės pilietį teisėtumą, neprivalo atsižvelgti į faktines aplinkybes,

70 — Byloje C-493/01, nagrinėjamoje pagal Italijos piliečio Oliveri pateiktą ieškinį dėl 2000 m. rugpjūčio mėn. priimto *Regierungspräsidenten* sprendimo jį išsiųsti iš šalies, keletą kartų nuteisus už teisės pažeidimus, susisijusius su narkotikais. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas norėjo sužinoti, ar jis galėjo atsižvelgti į tai, kad priėmus sprendimą išsiųsti Oliveri daugiau nebekėlė recidyvinio pavojaus, nes sunkiai sirgo AIDS.

69 — Jis remiasi minėtais sprendimais *Bouchereau ir Calfa*.

susiklosčiusias po to, kai kompetetinga institucija priėmė paskutinį sprendimą, bet kurios gali reikšti realios ir esamos grėsmės, kurią viešajai tvarkai savo elgesiu kėlė suinteresuotasis asmuo, išnykimą ar reikšmingą jos sumažinimą“⁷¹. Jis patikslino, kad taip yra tuo atveju, kai praėjo ilgas laikotarpis tarp sprendimo išsiųsti iš šalies priėmimo datos bei momento, kai šį sprendimą įvertino kompetentingas teismas.

straipsnius nustatyti principai, susiję su laisvu darbuotojų judėjimu, turi būti kiek įmanoma taikomi Turkijos piliečių, turinčių Sprendimu Nr. 1/80 suteiktas teises, atžvilgiu, ir kad išimties dėl viešosios tvarkos, numatytos šio sprendimo 14 straipsnyje, apimtis nustatoma remiantis tos pačios išimties, nustatytos laisvo darbuotojų, kitų valstybių narių piliečių, judėjimo srityje, išaiškinimais⁷³. Iš to matyti, kad sąvoka „reali grėsmė viešajai tvarkai“, turinti nurodyti asmens, kurio atžvilgiu buvo priimtas sprendimas išsiųsti iš šalies, elgesį, privalo turėti pagal Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsnį tokią pačią apimtį kaip ir ta, kurią nustatė Teisingumo Teismas, aiškindamas Direktyvos Nr. 64/221 3 straipsnį, taikomą valstybių narių piliečiams.

63. Šis atsakymas gali būti taikomas Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsnio atveju. Iš tikrųjų, viena vertus, šis straipsnis, kaip ir Direktyvos 64/221 3 straipsnis, nenurodo datos, nuo kurios reikia vertinti esamos grėsmės viešajai tvarkai, atsirandančios dėl Turkijos piliečio elgesio, kuriam buvo pritaikytas sprendimas išsiųsti iš šalies, pobūdį. Kita vertus, Teisingumo Teismas pagrindė minėtos direktyvos 3 straipsnio aiškinimą savo praktika, kuria remiantis leidžiančias nukrypti nuostatas, galinčias būti taikomas laisvo darbuotojų judėjimo principo atžvilgiu, reikia aiškinti siaurai⁷². Be to, aišku, kad pagal Sutarties

64. Todėl į šeštąjį prejudicinį klausimą dėl Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsnio aiškinimo siūlau Teisingumo Teismui atsakyti taip: Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsnis draudžia nacionaliniams teismams, vertinantiesiems sprendimo išsiųsti, priimto Turkijos piliečio atžvilgiu, teisėtumą, neatsižvelgti į faktines aplinkybes, atsiradusias po to, kai kompetentingos valdžios institucijos priėmė paskutinį sprendimą, kurioms esant negalima riboti atitinkamo asmens teisių minėtos nuostatos prasme.

71 — Trečia konstatuojamoji dalis.

72 — Minėtas sprendimas *Orfanopoulos ir kt.* (79 punktai).

73 — Minėtas sprendimas *Nazlı ir kt.* (55 ir 56 punktai).

V — Išvada

65. Atsižvelgdamas į pirma pateiktus svarstymus, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Verwaltungsgericht Stuttgart* pateiktus prejudicinius klausimus:

1. Europos ekonominės bendrijos ir Turkijos asociacijos susitarimu įsteigtos Asociacijos tarybos priimto 1980 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoji pastraipa, susijusi su asociacijos plėtra, turi būti aiškinama taip, kad ji taikoma turkų kilmės darbuotojo, legaliai esančio arba buvusio valstybės narės darbo rinkoje, pilnamečiui vaikui, gimusiam šioje priimančioje valstybėje.
2. Ši nuostata taip pat turi būti aiškinama taip, kad nuteisus laisvės atėmimo bausme, po kurios skiriamas gydymas nuo narkomanijos, ja Turkijos piliečiui suteikiamos teisės I. Cetinkaya atveju, kuris gimė ir nuolat gyveno priimančiojoje valstybėje, gali būti ribojamos tik pagal minėto sprendimo 14 straipsnį.
3. Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsnis draudžia nacionaliniams teismams, vertinančiams sprendimo išsiųsti, priimto Turkijos piliečio atžvilgiu, teisėtumą, neatsižvelgti į faktines aplinkybes, atsiradusias po to, kai kompetentingos valdžios institucijos priėmė paskutinį sprendimą, kurioms esant negalima riboti atitinkamo asmens teisių minėtos nuostatos prasme.